

Socialdemokratiska
Studentförbundet

Juridiska avdelningen
Karin Lindfors

BESLUT

2002-12-20
Reg.nr 31-5378-02

Anmälan från Socialdemokratiska Studentförbundet mot flera universitet och högskolor om vägrat tillstånd att använda högskolornas lokaler för att sprida politisk information

Bakgrund

I samband med valrörelsen 2002 har Socialdemokratiska Studentförbundets föreningar ansökt om tillstånd för att sprida politisk information på många av landets högskolor och universitet. Tillstånd har begärts för att ställa upp borbord, dela ut valmaterial och hålla personliga samtal. De flesta högskolor har varit positiva men några har avslagit begäran.

Anmälningar till Justitieombudsmannen

Socialdemokratiska Studentförbundet har anmält ärendet till Justitieombudsmannen (JO). I beslut den 17 september 2002 har JO anförts i huvudsak följande. JO har vid flera tillfällen uttalat sig om rätten att sprida politisk information i skolan. JO har då bl.a. uttalat att yttrandefriheten och rätten att sprida tryckta skrifter enligt regeringsformen respektive tryckfrihetsförordningen inte innebär någon rätt för medborgarna – eller en sammanslutning av sådana – att få tillträde till en skola för att där sprida ett budskap (se t.ex. JO:s ämbetsberättelse 1995/96 s. 394). Det kan tilläggas att bestämmelsen i 1 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) om att studentföreningar vid en högskola under vissa förutsättningar har rätt att använda undervisningslokaler vid sammankomster som anordnas för föreningsmedlemmar, inte torde vara tillämplig i förevarande sammanhang.

Socialdemokratiska Studentförbundet har kommenterat JO:s beslut och ställt ytterligare frågor till JO i en skrivelse den 22 november 2002. Kopia av skrivelsen har bifogats anmälan till Högskoleverket. Det antecknas att denna skrivelse handläggs av JO under dnr 4210-02.

Anmälan

Socialdemokratiska Studentförbundet har begärt att Högskoleverket med hänsyn till det inträffade prövar om de högskolor som vägrat tillstånd att upplåta sina undervisningslokaler för att sprida politisk information agerat i enlighet med föreskrifterna i högskolelagen, högskoleförordningen och dessa författningars intentioner, om högskolorna agerat i enlighet med tillämpliga delar av tryckfrihetsförordningen och vilken policy som högskolorna bör ha när det gäller möjligheten för studentorganisationer att bedriva verksamhet och sprida politisk information bland studenter på högskolan.

Socialdemokratiska Studentförbundet har redovisat de nekande svar de fått av Lärarhögskolan i Stockholm, Kungl. Tekniska högskolan, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Stockholms universitet, socialhögskolan och Handelshögskolan till att ställa upp bokbord på respektive högskolan och anfört i bl.a. följande.

Förbundet menar att ingen av högskolorna har skäl att utestänga politiska organisationer. Det av en del högskolor uppställda villkoret att alla politiska organisationer måste vara representerade samtidigt för att släppas in är ett effektivt medel för att med ”välvilja” och ”objektivitet” motivera utestängning av politiska organisationer. Samtliga politiska organisationer upplever detta som ett problem som i hög grad försvårar deras arbete. Inget politiskt studentförbund kräver att alla skall vara representerade samtidigt.

De av studentförbundet åberopade reglerna

Till grund för anmälan har förbundet åberopat följande regler och gjort följande kommentarer.

Enligt 1 kap 2 § andra stycket högskolelagen (1992:1434) skall högskolorna samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Förbundet menar att det politiska livet och den politiska debatten, t.ex. i samband med ett riksdagsval, i högsta grad är en del av det omgivande samhället.

Av 1 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att en högskola är skyldig att låta en demokratiskt uppbyggd förening för studenter vid högskolan använda undervisningslokalerna vid en sammankomst som föreningen anordnar för sina medlemmar, om sammankomsten hålls för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av ett konstnärligt verk. Den som av föreningen har bjudits in för att medverka vid sammankomsten får inte vägras tillträde till möteslokalerna. Studentförenings rätt att använda undervisningslokaler skall dock inte gälla om det är antagligt att det vid sammankomsten kommer att uppstå någon allvarlig ordningsstörning eller inträffa någonting som strider mot lag. Dessa rättigheter gäller inte heller om föreningens användning av lokalerna är oförenlig med

högskoleverksamhetens behöriga gång eller med högskolans förpliktelser mot tredje man.

Syftet med bestämmelsen är, enligt förbundet, just att hindra högskolor från att utestänga politiska studentorganisationer.

Av 1 kap. 2 § andra stycket tryckfrihetsförordningen framgår att det inte är tillåtet för en myndighet eller annat allmänt organ att på grund av skrifts innehåll, genom åtgärd som inte äger stöd i förordningen, hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten.

JO har uttalat att medborgare inte har allmän rätt att få tillträde till myndigheters lokaler för utdelning av material till skolor. Förbundet tolkar detta så att en myndighet inte får hindra personer som har tillträde till lokalerna att sprida en skrift på grund av dess innehåll, däremot av ordningsskäl. Det är dock skrifternas innehåll som högskolorna hänvisat till när de avslagit föreningens begäran om att få ställa upp bokbord. De har inte brytt sig om i fall de varit studenter vid högskolan eller inte, vilket de borde ha gjort om det var själva tillträdet som ifrågasattes.

Högskoleverkets bedömning

Bestämmelsen i 1 kap. 2 § andra stycket högskolelagen (1992:1434) innehåller ett krav på att högskolorna skall stå till tjänst med information om sin forskning och utbildning för såväl privatpersoner som företag och organisationer i regionen samt att lärosätena bör ta emot mer erfarenheter och problem utifrån. Denna utökade informations- och kontaktverksamhet anges i förarbetena som den tredje uppgiften för lärosätena, vid sidan om utbildning och forskning (Jfr Karnov 3 2001/02 s. 4404). Det är högskolan som har ansvar för hur denna informations- och kontaktverksamhet utformas. Regeln kan därför inte, enligt Högskoleverkets mening, åberopas mot en högskolas vägran att upplåta sina lokaler för en politisk organisation för att sprida politisk valinformation.

I 1 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) föreskrivs en skyldighet för en högskola att låta en demokratiskt uppbyggd förening för studenter vid högskolan använda lokaler för en sammankomst som föreningen ordnar för sina medlemmar. Eftersom Socialdemokratiska Studentförbundet inte utgör en förening för studenter vid högskolan är bestämmelsen inte tillämplig i förevarande sammanhang. Det finns således ingen skyldighet för högskolan att upplåta sina undervisningslokaler i den aktuella situationen.

Beträffande tolkningen av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen hänvisas till JO:s beslut den 17 september 2002.

Det kan tilläggas att högskoleförfattningarna inte heller innehåller någon annan bestämmelse som innebär en skyldighet för en högskola att lämna andra än

HÖGSKOLEVERKET

BESLUT

2002-12-20

Reg.nr 31-5378-02

Sid 4

anställda och studenter tillträde till högskolans lokaler. Av det av JO åberopade avgörandet (JO:s ämbetsberättelse 1995/96 s. 394) framgår att skolledningen har rätt att avgöra om en begäran om tillträde till skolan för att där sprida tryckta skrifter skall bifallas. Vid sitt ställningstagande har ledningen rätt att ta hänsyn till även annat än rena ordningsskäl. Den övergripande bestämmelsen i 1 kap. 9 § regeringsformen måste emellertid beaktas. Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen skall i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktlighet och opartiskhet.

Sammanfattningsvis konstaterar Högskoleverket att de berörda lärosätenas vägran att upplåta sina undervisningslokaler för Socialdemokratiska Studentförbundet för att sprida politisk valinformation inte strider mot gällande bestämmelser samt att lärosätena själva får bestämma sin policy i denna fråga.

Med dessa besked avslutas ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Teresa Edelman
verksjurist

Karin Lindforss
föredragande verksjurist

Kopia till
JO (dnr 4210-2002)
Lärarhögskolan i Stockholm
Kungl. Tekniska högskolan
Stockholms universitet
Handelshögskolan i Stockholm
Högskolan i Trollhätta/Uddevalla